

METODA MONTESSORI PENTRU PĂRINȚI

CUM SĂ CREȘTI COPII INDEPENDENȚI ȘI FERICIȚI

București
2018

CUPRINS

CAPITOLUL 1. De ce ar trebui să mă intereseze pedagogia Montessori, dacă nu sunt cadru didactic?... 13	
1.1. Povestea mea ca „mamă Montessori“	17
1.2. Metoda Montessori sub lupa științei.....	20
CAPITOLUL 2. O privire de ansamblu asupra pedagogiei Montessori.....	27
2.1. Cele patru planuri ale dezvoltării	27
2.1.1. Primul plan: primii ani de viață (de la 0 la 6 ani) – „mintea absorbantă“	31
2.1.2. Al doilea plan: copilăria (de la 6 la 12 ani) – „mintea rațională“	38
2.1.3. Al treilea plan: adolescența (de la 12 la 18 ani) – „mintea umanistă“	41
2.1.4. Al patrulea plan: maturitatea (de la 18 la 21/24 de ani) – „mintea specializată“	43
2.2. Necesități și tendințe umane	45
2.3. Maestrul interior	50
2.4. Piramida cu trei niveluri, cei trei piloni în educația Montessori	57

CAPITOLUL 3. Există pedagogie Montessori în afara școlii? Și, ce-i mai important, funcționează?....	61
3.1. Montessori ca stil de viață.....	61
3.2. Normalizarea acasă	66
 CAPITOLUL 4. Vreau să aplic metoda Montessori acasă, de unde să încep?	73
4.1. Adultul pregătit.....	74
4.1.1. Transformarea adultului	74
4.1.2. Principiile de bază ale filosofiei Montessori și cum să le punem în practică.....	82
4.2. Mediul pregătit	99
4.3. Activități și materiale care se pot folosi acasă..	104
 CAPITOLUL 5. Îndoieli, obiecții și dificultăți în adoptarea filosofiei Montessori.....	115
5.1. Eu am crescut fără pedagogia Montessori și nu am ajuns atât de rău... ..	116
5.2. Asta n-o fi vreo modă trecătoare?.....	117
5.3. Pedagogia Montessori este doar pentru cei bogați.....	118
5.4. Nu vreau ca micuții mei să fie „niște ciudați“ ..	121
5.5. Anturajul meu îmi complică situația.....	122
5.6. Nu mi-e clar dacă pedagogia Montessori ar fi ideală pentru copiii mei.....	124

CAPITOLUL 6. Creează-ți planul de acțiune	129
---	-----

CAPITOLUL 7. Idei și inspirație pentru momentele dificile.....	135
---	-----

Referințe bibliografice	139
-------------------------------	-----

Indice	141
--------------	-----

De ce ar trebui să mă intereseze pedagogia Montessori, dacă nu sunt cadru didactic?

Îmi închipui că, dacă ții în mâini această carte, te interesează oarecum ceea ce-ți voi povesti. Cu toate acestea, pentru început, mi-ar plăcea să-ți ofer două motive pentru a te convinge pe deplin: primul este faptul că Montessori este o metodă bună pentru copiii tăi, iar al doilea este acela că Montessori este o metodă bună pentru lume.

Cum? Gata? Doar cu asta pretind să te conving să citești mai departe? Bine, lasă-mă să-ți explic mai detaliat.

Montessori este o metodă bună pentru copiii tăi

Cu toții ne dorim o lume mai bună, dar este adevărat și că lucrul care ne interesează cel mai mult în această lume sunt copiii noștri – este absolut normal, nu trebuie

Respect pentru oameni și cărți

să ne simțim egoiști din cauza asta, îți spun imediat de ce –, așa că haide să începem prin a enumera unele dintre valorile și aptitudinile pe care un copil le poate dezvolta, dacă-i oferim o educație de tip Montessori:

- Capacitatea de a lua decizii
- Capacitatea de concentrare
- Capacitatea de percepție
- Independență
- Libertate
- Simțul dreptății
- Capacitatea de a emite judecăți de valoare
- Caracterul rațional
- Creativitate
- Capacitatea de a fi fericit
- Autodisciplină
- Automotivare
- Autocontrol (fizic și mental)
- Dorința de a învăța
- Respectul pentru ceilalți, pentru mediul înconjurător și pentru propria persoană
- Responsabilitate
- Siguranța de sine

Dacă te uiți cu atenție, toate aceste trăsături pot presupune mari avantaje pentru copiii tăi, dar nu doar pentru

Respect pentru oameni și cărți

ei, ci și pentru persoanele cu care stabilesc legături de-a lungul vieții lor și pentru mediul asupra căruia își lasă amprenta. Dacă te simțeai egoist pentru că te gândești la beneficiul copiilor tăi, acum vezi că acel beneficiu îl vor împărți cu restul lumii, iar asta ne conduce la cel de-al doilea argument al meu: Montessori este o metodă bună pentru lume.

Montessori este o metodă bună pentru lume

Obiectivul cel mai important al Mariei Montessori nu era să înlesnească învățarea matematicii cu ajutorul materialelor didactice, nici să-i facă pe copii să învețe să citească și să scrie singuri printr-o metodă care le respectă ritmul și necesitățile. Toate acestea fac parte din pedagogia Montessori, desigur, dar obiectivul principal, fundamentul pe care se construiesc toate celelalte lucruri, este educația în scopul păcii.

Maria Montessori a trăit experiența celor două războaie mondiale și a fost afectată și de Războiul Civil spaniol. L-a cunoscut pe Mahatma Gandhi în 1931, la Londra, și de atunci au păstrat legătura, mai ales în perioade în care ea a locuit în India. Toate acestea au marcat-o foarte puternic și, împreună cu încrederea ei imensă în potențialul copiilor, au făcut-o să-și folosească toată energia pentru a face cunoscută importanța muncii în scopul păcii, prin intermediul educației.

Atât Gandhi, cât și Montessori aveau o încredere absolută în potențialul copiilor și în importanța educației lor, ca o cale spre un viitor mai bun pentru întreaga omenire. Uneori, noi, persoanele care gândim așa, suntem catalogate drept visătoare, vizionare sau chiar naive, dar în asta constă încrederea, în a crede în ceva fără a avea fapte sau date care să-l susțină. Este evident că trăim vremuri agitate și că omenirea o poate apuca pe diverse căi; eu, la fel ca mulți alți visători-vizionari (să lăsăm deoparte chestiunea naivității), sunt convinsă de faptul că, dacă avem încredere în potențialul imens al copiilor și le susținem dezvoltarea și educația într-un mod adecvat, vom alege cea mai bună cale.

Maria Montessori spunea că „o educație capabilă să salveze omenirea nu este o acțiune neînsemnată; implică dezvoltarea spirituală a omului, îmbunătățirea valorii sale ca individ și pregătirea tinerilor pentru a înțelege vremurile în care trăiesc” (1998b) și cred că această frază surprinde perfect obiectivul unei educații de tip Montessori.

Gandhi, la rândul lui, avea o idee foarte asemănătoare despre care anume trebuie să fie calea pentru pace: „Dacă vrem să obținem o pace adevărată în lumea asta și dacă vom duce la bun sfârșit un adevărat război împotriva războiului, va trebui să începem de la copii, iar dacă aceștia cresc cu inocența lor firească, nu vom avea o luptă [...], ci vom merge din iubire în iubire și din pace în pace, până când, în cele din urmă, toate colțurile lumii vor fi

Respect pentru oameni și cărți

acoperite de pacea și iubirea de care, în mod conștient sau inconștient, toată lumea este însetată” (1931).

Dacă aceste două motive au ajuns la sufletul tău și te-au convins să citești mai departe, îți dau o veste bună: posibilitatea de a-ți aduce contribuția pentru a obține acea lume mai bună despre care-ți vorbeam. Sper ca această carte să-ți fie de ajutor și o sursă de inspirație ca să muncești în vederea acestei sarcini importante.

După această introducere, vreau să profit de primul capitol pentru a-ți vorbi despre importanța pedagogiei Montessori, din două puncte de vedere: al meu personal, ca mamă, și al științei.

1.1. Povestea mea ca „mamă Montessori“

Transformarea mea într-o „mamă Montessori“ nu s-a petrecut de pe o zi pe alta, nici nu s-a întâmplat exact în momentul în care am devenit mamă; după primele luni în rolul de mamă, am început să aud vorbindu-se despre pedagogia Montessori și mi s-a părut foarte interesantă; văzând că se potrivea destul de mult cu ideile mele despre educație, m-am hotărât să fac cercetări mai amănunțite despre acest subiect.

Studiile mele anterioare aveau o oarecare legătură cu educația, dar nimic de-a face cu pedagogia Montessori. Sunt licențiată în domeniul științelor mediului înconjurător și întotdeauna am avut o înclinație spre ramura educației pentru mediu, așa că, după ce am terminat

facultatea, am obținut certificatul de aptitudini pedagogice, cu scopul de a mă pregăti să devin profesoară de gimnaziu. Dar când am pătruns în lumea concursurilor, am constatat că nu mi se potrivea și am hotărât să-mi continui viața profesională pe un alt drum, ceea ce m-a făcut să trec pe la două locuri de muncă fără prea mare legătură cu educația.

Dar asta înseamnă să devii mamă... îți întoarce lumea pe dos și te face să-ți regândești prioritățile și să-ți reorganizezi scala valorilor. Când s-a născut primul meu copil, a renăscut în mine interesul pentru pedagogie și am descoperit metoda Montessori. Și m-a prins în mreje!

Ceea ce m-a atras prima dată la metoda Montessori au fost materialele, îndeosebi cele din domeniul matematicii. Când ani la rândul ai fost certat cu matematica, într-atât încât ai ajuns să o urăști, și, dintr-odată, descoperi un material didactic care te face să vezi frumusețea și magia unei formule matematice... ceva se trezește înăuntrul tău, ceva te face să te gândești: „De ce, dacă asta există de mai bine de o sută de ani, nimeni nu mi-a spus?“, „De ce, dacă matematica este captivantă, trebuie să o învățăm cu metode care ne fac să o urâm?“, iar când spui matematică, spui orice altă materie. Chestia e că acel moment de revelație m-a făcut să mă intereseze pedagogia Montessori și am început să o aprofundez, crezând că aveam să descopăr o metodă pentru a dezvolta dragostea de a învăța; ceea ce nu știam în acel moment este

Respect pentru oameni și cărți

că pedagogia Montessori depășește cu mult ceea ce pot oferi materialele.

Pe măsură ce am citit mai multe despre pedagogia Montessori, m-am îndrăgostit de filosofia ei, de respectul pentru ritmul de învățare al fiecărui copil și de viziunea cu privire la dezvoltarea ființei umane începând de la naștere. Așa că am hotărât să încep să integrez filosofia Montessori în stilul nostru de creștere și, aproape fără să-mi dau seama, în stilul nostru de viață. La început, intenția mea era să le ofer copiilor mei cele mai evidente beneficii ale metodei Montessori: independență, dorința de a învăța, capacitatea de a gândi singuri, responsabilitate, autodisciplină... Dar, pe măsură ce m-am cufundat în adâncurile filosofiei sale, am început să descopăr că mergeam mult mai departe, că Montessori nu este de folos doar pentru a-i înzestra pe copii cu anumite instrumente și abilități pentru viață, că nu este de folos doar pentru a-i educa în privința valorilor...

Ceea ce facem în pedagogia Montessori este să încurajăm dezvoltarea ființei umane în așa fel încât fiecare copil să poată deveni cea mai bună persoană cu putință, care să poată străluci pe măsura potențialului său, care să-și poată îndeplini misiunea în lume și în univers și, astfel, să simtă că viața lui are un sens mai presus de propria existență.

Acesta este mesajul principal pe care încerc să-l transmit când cineva mă întreabă: „Ce înseamnă Montessori?“, este mesajul pe care-l am în minte de fiecare dată când

trebuie să iau o decizie, oricât de neînsemnată ar fi, privitoare la educația copiilor mei, și acesta este mesajul pe care vreau să ți-l transmit de-a lungul acestei cărți.

1.2. Metoda Montessori sub lupa științei

Maria Montessori și-a creat pedagogia cu mai bine de o sută de ani în urmă, pornind de la observarea directă a mii de copii. A trebuit să treacă mulți ani pentru ca, prin intermediul studiilor științifice, să se poată da o explicație pentru tot ce a descoperit ea; dar, chiar și în prezent, timpul continuă să-i dea dreptate, iar noile descoperiri în domeniul neuroștiinței nu fac altceva decât să valideze metoda și filosofia ei.

Există cel puțin opt principii de bază ale pedagogiei Montessori care au fost demonstrate științific (Lillard, 2008):

1. Mișcarea și capacitățile cognitive sunt strâns legate, iar mișcarea este necesară pentru gândire și învățare.
2. Capacitatea de învățare și starea de bine se îmbunătățesc când persoana respectivă simte că deține controlul asupra propriei vieți.
3. Se învață mai bine când există un interes pentru ceea ce se învață.
4. Oferirea de recompense externe pentru realizarea unei anumite activități (inclusiv notele bune pentru un examen reușit) are un impact negativ în ceea

Respect pentru oameni și cărți

ce privește motivația, atunci când nu se mai oferă acele recompense.

5. Procesul de învățare se îmbunătățește când copiii lucrează în grup și colaborează între ei.
6. Procesul de învățare este mai eficient când are loc într-un context semnificativ decât atunci când are loc într-un context abstract.
7. Anumite forme de interacțiune între adult și copil optimizează rezultatele copilului.
8. Ordinea în mediul exterior este favorabilă dezvoltării copilului.

Dar ce se poate spune despre neuroștiință? În ultimii ani se revoluționează modul de a înțelege creierul omului și funcționarea acestuia, ceea ce ne determină să regândim modul de a învăța și de a educa. De asemenea, aceste descoperiri demonstrează validitatea pedagogiei Montessori, așa că eu cred că merită osteneala să ne oprim puțin asupra acestui subiect.

Neuroștiința

Când Steve Hughes se referă la Montessori numind-o „cea mai bună metodă de a învăța bazată pe dezvoltarea creierului“, știe bine despre ce vorbește. A fost președinte al Asociației Americane de Neuropsihologie Pediatrică și a studiat mulți ani beneficiile pe care educația Montessori le are în dezvoltarea neurologică.

Conexiunea mână-creier

Unul dintre cele mai evidente beneficii ale pedagogiei Montessori, în ceea ce privește dezvoltarea neuronală, constă în folosirea mâinilor ca instrument pentru învățare. Datorită neuroștiinței, știm că doza de resurse pe care o folosește creierul pentru a procesa informația pe care o primește prin intermediul mâinilor este proporțional superioară mărimii acestora, în comparație cu mărimea totală a corpului; adică mâinile constituie principala cale de pătrundere a informațiilor în creier și, prin urmare, ar trebui să îndeplinească un rol crucial în procesul de învățare, așa cum se întâmplă în pedagogia Montessori.

În plus, există studii care dovedesc faptul că rezultatele învățării practice sunt superioare celor ale învățării cu ajutorul observației.

Perioadele sensibile

Maria Montessori a observat că copiii, mai ales în primii șase ani de la naștere, trec prin perioade în care dau dovadă de un interes special pentru o anumită activitate. Aceste perioade sensibile au fost denumite și „ferestre de oportunitate” și, mai recent, neuroștiința le-a identificat ca etape în care creierul are nevoie de o anumită stimulare pentru a se dezvolta corect. Mai încolo, voi vorbi mai pe larg despre perioadele sensibile.

Rețelele neuronale

Există un model de funcționare și organizare a creierului care arată că diferitele zone ale acestuia nu lucrează în

Respect pentru oameni și cărți

mod independent, ci sunt conectate între ele prin intermediul rețelelor neuronale. Aceste rețele neuronale se dezvoltă prin intermediul experienței. Încă nu știm exact cum are loc acest proces de maturizare, dar știm că există anumite lucruri care-l favorizează, de exemplu, *repetiția*, care este încurajată în mediul Montessori, în special în etapa de la zero la șase ani, când copilul are o tendință naturală de a repeta o activitate pentru a perfecționa o anumită abilitate.

Alt mod de a stimula dezvoltarea rețelelor neuronale este prin intermediul *activităților senzoriale*, alt punct forte al metodei Montessori, în special în etapa de la trei la șase ani, în care lucrul cu materiale senzoriale are o importanță deosebită.

Neuronii-oglină

Maria Montessori a definit mintea absorbantă drept capacitatea copilului de la zero la șase ani de a absorbi informația din jurul lui cu ajutorul simțurilor, iar câteva decenii mai târziu, descoperirea neuronilor-oglină a venit să confirme din punct de vedere științific ceea ce ea descoperise cu ajutorul observației.

Neuronii-oglină se află în lobul frontal al oamenilor și al altor specii, inclusiv primat și păsări, și se activează când un animal sau un om realizează o acțiune sau când acel animal sau om observă alt animal din aceeași specie realizând aceeași acțiune.

Într-un mediu Montessori, prezentările materialelor și includerea în grupuri de vârste variate le permit copiilor